

เครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมตามแนวทางมหาสติปัฏฐานในประเทศไทยและเมียนมาร์
: กรณีศึกษา วัดร่ำเปิง จังหวัดเชียงใหม่ และวัดพระธาตุจอมคำ เมืองเชียงตุง
รัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์*

The Network of Meditation Centers Following the Mahāsatiṭṭhāna Approach
in Thailand and Myanmar: A Case Study of Wat Ram Poeng, Chang Mai, and
Wat Phra That Chom Kham, Kentung, Shan State, Myanmar

¹จutharat Thonginchan, Phramaha Yutthana Narajettho และ พระครูภาวนาวัฒน์บัณฑิต วิ.

¹Jutharat Thonginchan, Phramaha Yutthana Narajettho
and Phrakhrabhavanavaddhabhandit Vi.

ภาควิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Department of Buddhism, Faculty of Buddhism,

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: thira74@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สำนักปฏิบัติธรรมวัดร่ำเปิง และสำนักปฏิบัติธรรมวัดพระธาตุจอมคำ 2) พัฒนาและเชื่อมโยงเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมวัดร่ำเปิง และสำนักปฏิบัติธรรมวัดพระธาตุจอมคำ และ 3) ประเมินศักยภาพเครือข่ายระหว่างสำนักปฏิบัติธรรมวัดร่ำเปิง และสำนักปฏิบัติธรรมวัดพระธาตุจอมคำ วิธีการศึกษาเป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี โดยใช้วิธีการวิจัย 3 แบบ คือ การวิจัยเชิงคุณภาพแบบการวิจัยเอกสาร (Documentary Qualitative Research) การวิจัยเชิงคุณภาพแบบการวิจัยภาคสนาม (Field-Work Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณแบบการวิจัยปฏิบัติการ (Action Quantitative Research) ผสมผสานกันไปด้วยการรวบรวม เรียบเรียง วิเคราะห์ และนำเสนอผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า 1) เครือข่ายของสำนักปฏิบัติธรรมวัดร่ำเปิง (ตโปทาราม) ตำบลสุเทพ อำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ และสำนักปฏิบัติธรรมวัดพระธาตุจอมคำ เมืองเชียงตุง รัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์ เป็นเครือข่ายที่เกิดขึ้นจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยอาศัยการปฏิบัติธรรมร่วมกัน การเยี่ยมเยียนกัน การมีกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่องทำให้เกิดเป็นเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมขึ้น ขณะที่แต่ละวัดก็มีเครือข่ายภายในวัด เครือข่ายภายนอกวัด และมีกิจกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงเครือข่ายอยู่แล้ว เช่น การมีกิจกรรมการปฏิบัติธรรมประจำในแต่ละเดือน การมีกิจกรรมร่วมกันกับหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ 2) การพัฒนาและเชื่อมโยงเครือข่ายของสำนักปฏิบัติธรรมวัดร่ำเปิง (ตโปทาราม) และสำนักปฏิบัติธรรมวัดพระธาตุจอมคำ เป็นการพัฒนาผ่านรูปแบบของกิจกรรมร่วมกันที่มีอยู่แล้ว เช่น การทำข้อตกลงร่วมกัน หรือการทำ MOU ระหว่างสำนักปฏิบัติธรรม การอบรมพระวิปัสสนาจารย์ การจัดอบรมปฏิบัติธรรมกรรมฐาน การเยี่ยมเยียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน การสงเคราะห์ช่วยเหลือกันด้านต่าง ๆ ที่อาจจะมีมีความจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือ และ

*Received May 14, 2025; Revised June 26, 2025; Accepted July 17, 2025

3) ศักยภาพเครือข่ายระหว่างวัดวัดรำเปิง (ตโปทาราม) จังหวัดเชียงใหม่ และวัดพระธาตุดอยจอมคำ เมืองตุง เป็นเครือข่ายที่มีความเข้มแข็ง เพราะมีการร่วมมือกันอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านวิชาการ การปฏิบัติธรรม สังคมและวัฒนธรรม ทั้งสองแห่งมีจุดแข็งที่แตกต่างกัน คือ วัดรำเปิง เป็นวัดที่ศูนย์กลางการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน และแหล่งรวบรวมพระไตรปิฎกแห่งล้านนาไทย ส่วนวัดพระธาตุดอยจอมคำ เมืองเชียงตุง รัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์ เป็นวัดที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และศาสนาของเมืองเชียงตุง มีความสำคัญในฐานะเป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวพุทธในเมืองเชียงตุง และเป็นสถานที่ดึงดูดใจที่สำคัญของนักท่องเที่ยวในเมืองแห่งนี้

คำสำคัญ: เครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรม; มหาสติปัฏฐาน; วัดรำเปิง; วัดพระธาตุดอยจอมคำ

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to examine and analyze the meditation centers of Wat Ram Poeng and Wat Phra That Chom Kham; 2) to develop and link the network between these two meditation centers; and 3) to evaluate the potential of the network connecting Wat Ram Poeng and Wat Phra That Chom Kham. The research employed a mixed-methods approach, integrating three research methodologies: documentary qualitative research, field-work qualitative research, and action quantitative research. Data were collected, organized, analyzed, and presented in a comprehensive manner to achieve the research objectives.

The study found that: 1) The network between Wat Ram Poeng (Tapotharam), Suthep Subdistrict, Mueang District, Chiang Mai, Thailand, and Wat Phra That Chom Kham, Kengtung, Shan State, Myanmar, emerged through mutual relationships fostered by shared meditation practice, reciprocal visits, and continuous joint activities. Each temple also maintains its own internal and external networks, as reflected in recurring monthly meditation activities and collaborations with local organizations; 2) The development and linkage of the network between these two meditation centers were facilitated through existing joint activities, such as formal agreements or MOUs, training for meditation instructors, meditation retreats, reciprocal visits for learning exchange, and mutual support in various areas of need; and 3) The network's potential is strong, as both temples engage in continuous collaboration in academic, meditation practice, social, and cultural domains. Each temple has distinct strengths: Wat Ram Poeng serves as a central center for Vipassanā meditation practice and a repository of the Tipiṭaka in Lanna Thailand, whereas Wat Phra That Chom Kham in Kengtung is historically, culturally, and religiously significant, acting as a community hub, spiritual center for local Buddhists, and an important attraction for visitors in the city.

Keywords: Meditation Center Network; *Mahāsatipaṭṭhāna*; Wat Ram Poeng; Wat Phra That Chom Kham

บทนำ

บทความวิจัยเป็นการสังเคราะห์จากโครงการวิจัยและพัฒนา (Research and Development, R&D) เกี่ยวกับการพัฒนาและเชื่อมโยงเครือข่ายของสำนักปฏิบัติธรรมที่สำคัญในประเทศไทยและเมียนมาร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา วิเคราะห์ พัฒนา เชื่อมโยงและประเมินศักยภาพของสำนักปฏิบัติธรรมทั้ง 2 แห่ง ได้แก่ 1) สำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ 1 แห่ง คือวัดร่ำเปิง (ตโปทาราม) ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง เชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ประเทศไทย และ 2) สำนักปฏิบัติธรรมในเมืองเชียงตุง คือวัดพระธาตุจอมคำ เมือง เชียงตุง รัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์ การดำเนินการวิจัยในพื้นที่วิจัยได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากท่านเจ้า อาวาสวัดร่ำเปิง คณะสงฆ์วัดร่ำเปิง (ตโปทาราม) ตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ และเจ้า อาวาสวัดและคณะสงฆ์วัดพระธาตุจอมคำ เมืองเชียงตุง รัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์

ผลผลิตที่สำคัญที่คาดว่าจะได้รับจากบทความวิจัยนี้ คือ รูปแบบการพัฒนาและการเชื่อมโยงเครือข่าย สำนักปฏิบัติธรรม 2 แห่ง ผลผลิตที่เป็นนวัตกรรม คือ เครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรม ในทางวิชาการจะได้ บทความวิจัยที่เผยแพร่ในวารสารวิชาการระดับชาติ จำนวน 1 บทความ ส่วนประโยชน์เชิงชุมชนและสังคมนั้น จะทำให้พุทธศาสนิกชนและคนทั่วไปในสังคมได้ตระหนักถึงความสำคัญของการปฏิบัติธรรมมากยิ่งขึ้น ทำให้ เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพุทธศาสนิกชนทั้งสองประเทศ ก่อให้เกิดความสุข ความสงบ ความร่มเย็นแก่ สังคม สำหรับประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ จะสามารถใช้เป็นแนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการ เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย ก่อให้เกิดการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าและการคมนาคม หรือการติดต่อเชื่อมโยง ระหว่างกัน ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวทางการปฏิบัติธรรมระหว่างกัน เปิดโอกาสให้พระสงฆ์และ พุทธศาสนิกชนทั้งสองประเทศได้มีโอกาสทำงานร่วมกัน แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างกัน ซึ่งสามารถขยายผลในทางเศรษฐกิจสังคมได้ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม นอกจากนี้ ในเชิงนโยบาย องค์ความรู้ ที่ได้รับจากงานวิจัยนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำมาใช้เป็นองค์ประกอบเพื่อกำหนดเป็นนโยบาย การส่งเสริมและพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมอื่น ๆ ให้ดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติธรรมตามแนวทาง มหาสติปัฏฐาน 4 อย่างจริงจัง ให้มีการสร้างเครือข่ายระหว่างสำนักปฏิบัติธรรมต่าง ๆ ที่มีอยู่อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้สามารถพัฒนาสร้างสรรครูปแบบการปฏิบัติธรรมที่ถูกต้องตามหลักการในทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏ ในพระไตรปิฎก และเพื่อให้สำนักปฏิบัติธรรมสามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับสำนักปฏิบัติธรรมทั้ง 2 แห่ง ได้แก่สำนักปฏิบัติธรรมวัดร่ำเปิง (ตโปทาราม) ตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ประเทศไทย และสำนักปฏิบัติธรรมวัดพระธาตุหลวงจอมคำ เมืองเชียง ตุง รัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์ มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง จนกลายเป็นสำนักปฏิบัติธรรมที่มีชื่อเสียง เป็นที่ นิยมของพุทธศาสนิกชนและผู้สนใจปฏิบัติธรรมทั้งในและต่างประเทศ โดยเฉพาะวัดร่ำเปิง (ตโปทาราม) ตำบล สุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นวัดที่มีอายุเก่าแก่หลายร้อยปี ประมาณ 700 ปี เป็นวัดของ คณะสงฆ์ไทยฝ่ายมหานิกาย ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานแห่งชาติ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2478 มีความสำคัญ ในฐานะที่เป็นสถานที่ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 ได้รับการจัดตั้งให้เป็นศูนย์พัฒนาจิต เฉลิมพระเกียรติฯ ประจำจังหวัดเชียงใหม่ เมื่อปี พ.ศ. 2542 และเป็นสำนักปฏิบัติธรรม ประจำจังหวัด เชียงใหม่แห่งที่ 2 เมื่อปี พ.ศ. 2547 วัดร่ำเปิง มีบทบาทสำคัญในปัจจุบัน เพราะเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมที่มี ชื่อเสียง ในแต่ละวันจะมีคนมาปฏิบัติธรรมในวัดแห่งนี้ทั้งในและต่างประเทศจำนวนมาก วัดแห่งนี้มีจุดเริ่มต้น ของการเป็นสำนักปฏิบัติธรรมที่มีชื่อเสียงในปัจจุบัน มาจากบารมีของหลวงพ่อดวงพระพรหมมงคล วิ. (ทอง สิริมงคล) สมัยที่ท่านเป็นพระครูพิพัฒนคุณาภิบาล ได้เดินทางมาปักกลดและปฏิบัติธรรมที่บริเวณวัดร่ำเปิง แห่งนี้ ท่านได้พิจารณาเห็นว่าเป็นสถานที่เหมาะแก่การเจริญวิปัสสนากรรมฐาน จึงมีโครงการที่จะขยาย กิจกรรมการส่งเสริมวิปัสสนากรรมฐานขึ้นมาอีกแห่งหนึ่งจึงได้มาพักจำพรรษา และได้ชักชวนชาวบ้านร่วมกัน

บูรณะปฏิสังขรณ์ฟื้นฟูวัดแห่งนี้ จนประสบความสำเร็จในด้านการส่งเสริมการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน และยังได้ส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมของพระภิกษุสามเณรและอุบาสกอุบาสิกา ด้วยการสร้างอาคารพระปริยัติธรรม 3 ชั้น เพื่อให้เป็นสถานที่ศึกษาและปฏิบัติธรรมสำหรับพุทธศาสนิกชนทั่วไปอีกด้วย (Phra Bhavanadhammabhirach Vi., 2022)

ส่วนวัดพระธาตุจอมคำ เป็นวัดที่สำคัญที่สุดของเมืองเชียงตุง รัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์ เป็นวัดที่มีอายุเก่าแก่มากกว่า 2,500 ปี ภายในวัดมีพระธาตุที่เก่าแก่ สวยงาม และเป็นเอกลักษณ์ของเมืองเชียงตุง ตามตำนานกล่าวว่าบุคคลที่สร้างพระธาตุซึ่งเป็นปูชนียสถานที่สำคัญที่สุดของวัดแห่งนี้ คือ พระฤๅษีทั้ง 5 ตน มีจันทนสิกขฤๅษี เป็นหัวหน้า ได้สร้างพระธาตุ เมื่อปี พ.ศ. 157 โดยหลักฐานปรากฏในแผ่นดินหินว่า ในพรรษาที่ 12 แห่งการตรัสรู้ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์พร้อมด้วยพระอรหันต์จำนวน 49 รูป ได้เสด็จมาโปรดสรรพสัตว์ทั้งหลายที่เมืองเชียงตุง ในครั้งนั้น น้ำได้ท่วมไปทุกหนทุกแห่ง ยกเว้น 7 แห่ง ที่น้ำไม่ท่วม คือ ดอนหลวง ดงปราสาท ดอยจอมสัก ดอยจอมศรี ม่อนตุง ยางผาหิน และดอยจอมสร้าง (พระธาตุจอมคำ) เมื่อพระพุทธองค์ได้เสด็จมาถึงเมืองเชียงตุง ได้พำนักอยู่ที่จอมดอย เมืองลับ ได้ประทานพระเกศาทองคำ 8 เส้นแก่กัณท์อายุอ่อน สองสามีภรรยา เขาทั้งสองได้อาเส่นเกศาผมหงอกทองคำทั้ง 8 เส้น ไปประดิษฐานสร้างเป็นพระเจดีย์ในที่พำนักขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และเป็นพระธาตุจอมคำในปัจจุบัน

ในปัจจุบันนี้วัดพระธาตุจอมคำ เมืองเชียงตุง รัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์ เป็นวัดที่มีความสำคัญทั้งในด้านปริยัติธรรมและปฏิบัติธรรม เพราะเป็นสำนักเรียนสำหรับศึกษาพระปริยัติธรรมของพระภิกษุสามเณรทั้งหลาย และเป็นสำนักปฏิบัติธรรมสำหรับพุทธศาสนิกชนทั้งหลายด้วย โดยในแต่ละปีจะมีพระภิกษุสามเณรพักอยู่จำพรรษาจำนวนมาก โดยเฉลี่ยประมาณ 50-60 รูป และมีพุทธศาสนิกชนมาปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมากเช่นกัน เพราะความเป็นวัดที่เป็นศูนย์กลาง เป็นสัญลักษณ์ของเมือง และมีพระธาตุจอมคำซึ่งมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอันยาวควบคู่กับความเป็นมาของเมืองเชียงตุง

บทความวิจัยนี้ ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาและเชื่อมโยงเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมใน 2 เมือง คือ เชียงใหม่ และเชียงตุง โดยเลือกศึกษาสำนักปฏิบัติธรรมทั้ง 2 แห่ง เป็นกรณีศึกษา โดยแนวทางการปฏิบัติธรรมของสำนักปฏิบัติธรรมทั้ง 2 แห่ง ที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันนี้ เป็นแนวทางที่มีความสอดคล้องกัน คณะผู้วิจัยจึงต้องการเข้าไปศึกษา วิเคราะห์ พัฒนา เชื่อมโยง และประเมินศักยภาพการสร้างเครือข่ายสำนักปฏิบัติของทั้ง 2 สำนักปฏิบัติธรรม โดยการศึกษาในเบื้องต้นพบว่า สำนักปฏิบัติธรรมทั้ง 2 แห่ง มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อพุทธศาสนิกชนในพื้นที่เป็นอย่างมาก เพราะสำนักปฏิบัติธรรมทั้ง 2 แห่งได้ส่งเสริมสนับสนุนให้พุทธศาสนิกชนปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวทางมหาสติปัฏฐาน 4 อย่างจริงจังและมีส่วนสำคัญในการสร้างความมั่นคงแก่พระพุทธศาสนาโดยรวมด้วย ดังนั้น บทความวิจัย จะนำเสนอองค์ความรู้ด้านเครือข่ายการปฏิบัติธรรมตามแนวทางมหาสติปัฏฐานสี่ที่เป็นประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่พระพุทธศาสนา สังคมและประเทศชาติ มีส่วนช่วยส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนทั้งในประเทศไทยและประเทศเมียนมาร์ ให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติธรรมอย่างจริงจัง และมีส่วนทำให้พระพุทธศาสนา มีความเจริญมั่นคงยั่งยืนตลอดไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์เครือข่ายของสำนักปฏิบัติธรรมวัดไร่เปิงและสำนักปฏิบัติธรรม วัดพระธาตุจอมคำ
2. เพื่อพัฒนาและเชื่อมโยงเครือข่ายของสำนักปฏิบัติธรรมวัดไร่เปิงและสำนักปฏิบัติธรรม วัดพระธาตุจอมคำ

3. เพื่อประเมินศักยภาพเครือข่ายระหว่างสำนักปฏิบัติธรรมวัดไร่เปิงและสำนักปฏิบัติธรรมวัดพระธาตุจอมคำ

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยเป็นแบบผสมผสานวิธีด้วยการใช้วิธีวิจัย 3 แบบ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสาร และแนวคิดทฤษฎี (Documentary Study) ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยด้วยการศึกษาและรวบรวมข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้สำหรับการศึกษานี้ ประกอบด้วย 1) แนวคิดการสร้างเครือข่าย (concept of networking) 2) ทฤษฎีการสร้างเครือข่าย (theory of networking) มีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่ายอยู่ 2 ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีผลประโยชน์ของตนเอง (theory of self-interest) และทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (Exchange theory) และ 3) แนวคิดการปฏิบัติธรรมในทางพระพุทธศาสนา

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) ด้วยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลในพื้นที่วิจัย 2 แห่ง ได้แก่ 1) สำนักปฏิบัติธรรมวัดไร่เปิง (ตโปทาราม) ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ และ 2) สำนักปฏิบัติธรรมวัดพระธาตุจอมคำ เมืองเชียงตุง รัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์ ด้วยการศึกษาค้นคว้าเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการโดยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

ขั้นตอนที่ 3 การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) ผู้แทนจากสำนักปฏิบัติธรรมวัดไร่เปิง ตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่เจ้าอาวาสวัดพระภิกษุสงฆ์ อุบาสิกาผู้มาปฏิบัติธรรม จำนวน 10 คน และ 2) ผู้แทนจากสำนักปฏิบัติธรรมวัดพระธาตุจอมคำ เมืองเชียงตุง รัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์ ได้แก่ เจ้าอาวาสวัด พระภิกษุสามเณร อุบาสิกาผู้มาปฏิบัติธรรม จำนวน 10 คน ส่วนผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มเฉพาะ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา ได้แก่ นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 3 คน 2) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านการปฏิบัติธรรม ได้แก่ นักวิชาการด้านการปฏิบัติธรรม จำนวน 3 คน และ 3) กลุ่มพระสงฆ์ที่เป็นพระสังฆาธิการ ได้แก่ เจ้าคณะอำเภอ เลขาธิการเจ้าคณะจังหวัด เจ้าอาวาส จำนวน 3 คน

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาในกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ 1) แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Guide) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ เจ้าอาวาสวัด พระภิกษุสงฆ์ อุบาสิกาผู้มาปฏิบัติธรรม จำนวน 10 คน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์จุดที่ควรพัฒนาและกระบวนการสร้างเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรม 2) แบบการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion Guide) กับผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเครือข่าย ด้านพระพุทธศาสนา และด้านการปฏิบัติธรรม จำนวน 9 คน เพื่อใช้เป็นแนวทางการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล และ 3) การศึกษาและติดตามผลการปฏิบัติงานของวัดทั้งสองแห่ง ด้วยการสังเกตการดำเนินงานของสำนักปฏิบัติทั้ง 2 แห่ง แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เพื่อให้ได้ข้อมูลเบื้องต้น และเข้าใจกระบวนการของสำนักปฏิบัติธรรมอย่างชัดเจน

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการด้านเอกสารและในพื้นที่วิจัย ด้วยวิธีการ 3 ระยะ ได้แก่ 1) การศึกษาสภาพปัญหาและเครือข่ายของวัดทั้งสองแห่ง 2) การพัฒนาและเชื่อมโยงเครือข่ายร่วมกับผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย 3) การประเมินผลศักยภาพของเครือข่ายอย่างเป็นระบบ

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ที่ได้จากการค้นคว้าเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มอย่างเป็นระบบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และทำการ

ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรม แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่ายในสังคม และการประเมินศักยภาพเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมที่เป็นพื้นที่การวิจัยทั้ง 2 แห่ง คือวัดรำเปิง จังหวัดเชียงใหม่ และวัดพระธาตุจอมคำ รัฐฉาน เมืองเชียงตุง ประเทศเมียนมาร์ และ 2) การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรม แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่ายในสังคม และการประเมินศักยภาพเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมที่เป็นพื้นที่การวิจัยทั้ง 2 แห่ง คือวัดรำเปิง จังหวัดเชียงใหม่ และวัดพระธาตุจอมคำ รัฐฉาน เมืองเชียงตุง ประเทศเมียนมาร์ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ และความถูกต้องของข้อมูลยิ่งขึ้น ได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากพื้นที่วิจัยที่มีความหลากหลาย ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ และข้อมูลที่ได้จากคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษาวิจัย และการนำเสนอผลการวิจัย (Research Result Presentation) สรุปผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และนำเสนอผลการศึกษาวิจัยด้วยการรวบรวม เรียบเรียง และวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบตามแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์เครือข่ายของสำนักปฏิบัติธรรมวัดรำเปิงและสำนักปฏิบัติธรรมวัดพระธาตุจอมคำ ผลการวิจัยพบว่า สำนักปฏิบัติธรรมวัดรำเปิง (ตโปทาราม) ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ และสำนักปฏิบัติธรรมวัดพระธาตุจอมคำ เมืองเชียงตุง รัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์ เป็นเครือข่ายที่เกิดขึ้นจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยอาศัยการปฏิบัติธรรมร่วมกัน การเยี่ยมเยียนกัน การมีกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่องทำให้เกิดเป็นเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมขึ้น ขณะที่แต่ละวัดก็มีเครือข่ายภายในวัด เครือข่ายภายนอกวัด และมีกิจกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงเครือข่ายอยู่แล้ว เช่น การมีกิจกรรมการปฏิบัติธรรมประจำในแต่ละเดือน การมีความกิจกรรมร่วมกันกับหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ ดังนั้น การมีเครือข่ายระหว่างสำนักปฏิบัติธรรมทั้งสองแห่ง จึงเป็นเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายภายในวัด เครือข่ายภายนอกวัด และเครือข่ายระหว่างกัน ได้แก่ (1) เครือข่ายภายในวัด ประกอบด้วยเครือข่ายระหว่างคณะสงฆ์ คณะกรรมการการวัด พุทธศาสนิกชนและผู้ปฏิบัติธรรมทั่วไป โดยคณะสงฆ์วัดรำเปิงจำนวนหนึ่งที่สนใจใคร่ต่อการปฏิบัติธรรมและการศึกษาพระธรรมวินัย รวมถึงมีการอบรมกรรมฐานตามแนวมหาสติปัฏฐาน 4 อย่างต่อเนื่อง คณะกรรมการวัด เป็นกลุ่มบุคคลที่ได้รับความไว้วางใจจากชุมชนในการบริหารจัดการวัดและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของวัด ส่วนชาวบ้าน เป็นชาวบ้านในชุมชนโดยรอบที่มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมทางศาสนา และงานบุญต่าง ๆ ของวัดด้วยดี และผู้ปฏิบัติธรรม มีทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ให้ความสนใจมาปฏิบัติธรรมที่วัดรำเปิงเป็นจำนวนมากในหลักสูตรระยะสั้นที่วัดจัดขึ้นอย่างต่อเนื่อง (2) เครือข่ายภายนอกวัด ได้แก่ เครือข่ายระหว่างวัดทั้งสองกับหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชนสถาบันการศึกษาที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ วัดอื่น ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ และเมืองเชียงตุง รัฐฉาน องค์การทางพระพุทธศาสนา โดยวัดรำเปิง (ตโปทาราม) มีความสัมพันธ์อันดีกับหน่วยงานภาครัฐ เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เทศบาลตำบลสุเทพ และหน่วยงานท้องถิ่นอื่น ๆ ในพื้นที่ ส่วนมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ วัดรำเปิงมีการแลกเปลี่ยนความรู้และกิจกรรมร่วมกันระหว่างวัดกับมหาวิทยาลัยอยู่เสมอเพราะสถานที่อยู่ใกล้กันและใน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ก็มีการเรียนการสอนด้านปรัชญา และศาสนาด้วย ความจริงแล้วยังมีมหาวิทยาลัยอื่นด้วย ที่นำนิสิตมาฝึกปฏิบัติธรรมที่วัดรำเปิงแห่งนี้ โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยสงฆ์ ทั้งมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

จะนิยมส่งนิสิตมาเข้าคอร์สปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ วัดอื่น ๆ ทั้งในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดอื่น ๆ หรือต่างประเทศด้วยด้วย (3) เครือข่ายระหว่างกันของสำนักปฏิบัติธรรมทั้งสอง คือวัดร่ำเปิง (ตโปทาราม) จังหวัดเชียงใหม่ และวัดพระธาตุจอมคำ เมืองเชียงตุง รัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์ เป็นเครือข่ายที่เกิดขึ้นด้วยการทำข้อตกลงร่วมกัน (MOU) เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การร่วมกิจกรรมทางศาสนา สังคมและวัฒนธรรมร่วมกัน โดยเฉพาะการปฏิบัติธรรมประจำปีร่วมกัน ระหว่างวัดร่ำเปิง และวัดพระธาตุจอมคำ เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 ส่วนเครือข่ายกับวัดร่ำเปิง จังหวัดเชียงใหม่ และวัดพระธาตุจอมคำ เมืองเชียงตุง มีการแลกเปลี่ยน การอบรมให้ความรู้และมีปฏิสัมพันธ์อย่างแนบแน่น จะมีเครือข่ายกับวัดต่าง ๆ ที่อยู่ในรัฐฉาน เพราะวัดนี้เป็นศูนย์กลางของเมืองเชียงตุง และเมืองอื่น ๆ ในรัฐฉานด้วย นอกจากนี้ ยังมีประเด็นที่สะท้อนให้เห็นถึงการสร้างเครือข่ายอีก ประกอบด้วย การปฏิบัติธรรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ในวัดทั้งสองที่มีความโดดเด่นร่วมกัน

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อพัฒนาและเชื่อมโยงเครือข่ายของสำนักปฏิบัติธรรมวัดร่ำเปิง และสำนักปฏิบัติธรรมวัดพระธาตุจอมคำ ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาและเชื่อมโยงเครือข่ายของสำนักปฏิบัติธรรมวัดร่ำเปิง (ตโปทาราม) และสำนักปฏิบัติธรรมวัดพระธาตุจอมคำ เป็นการพัฒนาผ่านรูปแบบของกิจกรรมร่วมกันที่มีอยู่แล้ว เช่น การทำข้อตกลงร่วมกัน หรือการทำ MOU ระหว่างสำนักปฏิบัติธรรม การอบรมพระวิปัสสนาจารย์ การจัดอบรมปฏิบัติธรรมกรรมฐาน การเยี่ยมเยียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน การสงเคราะห์ช่วยเหลือกัน ด้านต่าง ๆ ที่อาจจะมีมีความจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือโดยเฉพาะเมื่อแต่ละวัดจัดกิจกรรม หรือเมื่อเกิดปัญหา ความต้องการ ความจำเป็นขึ้น เพราะแต่ละวัดมีจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัญหาอุปสรรคที่แตกต่างกัน

แนวทางการพัฒนาและเชื่อมโยงเครือข่าย ควรต้องดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. การจัดตั้งคณะทำงานร่วม ควรแต่งตั้งคณะทำงานจากทั้งสองสำนัก ประกอบด้วยพระสงฆ์ ผู้บริหาร และผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการฝึกอบรม ด้านประชาสัมพันธ์ ด้านสวัสดิการ ด้านอาคารสถานที่ ด้านการสร้างเครือข่าย เป็นต้น และต้องกำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะทำงานวางแผนและกำหนดแนวทางการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน

2. การแลกเปลี่ยนบุคลากร ควรต้องมีการจัดโครงการแลกเปลี่ยนบุคลากรด้านวิปัสสนากรรมฐาน คือพระวิปัสสนาจารย์ เพื่อศึกษาและปฏิบัติธรรมร่วมกัน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมของแต่ละฝ่าย โดยการจัดอบรมและสัมมนาร่วมกัน เพื่อพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านวิปัสสนากรรมฐานร่วมกัน

3. การจัดกิจกรรมร่วมกัน ควรต้องจัดกิจกรรมการปฏิบัติธรรมร่วมกัน เช่น การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานประจำปี การบรรยายธรรม การสัมมนาวิชาการ การเผยแพร่หลักพุทธธรรม การจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมร่วมกัน เช่น การแสดง การละเล่น และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การจัดกิจกรรมเพื่อสังคมร่วมกัน เช่น การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส การช่วยเหลือผู้ประสบภัย การพัฒนาชุมชน การพัฒนาโบราณสถานและโบราณวัตถุและการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

4. การสร้างเครือข่ายออนไลน์ ควรต้องมีการสร้างเว็บไซต์และสื่อสังคมออนไลน์เป็นเครือข่ายร่วมกัน เพื่อเป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสารและเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาและการปฏิบัติธรรม ด้วยการจัดทำเนื้อหาสาระที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้การเผยแพร่พระพุทธศาสนาผ่านระบบ เช่น บทความธรรมะ วิดีโอ ภาพถ่าย การสร้างกลุ่มสนทนาธรรมออนไลน์ เพื่อให้ผู้สนใจสามารถแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์

5. การระดมทุน ควรต้องมีการจัดกิจกรรมเพื่อระดมทุน เพื่อสนับสนุนโครงการต่าง ๆ การขอรับการอุปถัมภ์การสนับสนุนด้านงบประมาณจากภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนทั่วไป และการบริหารจัดการด้านการเงินอย่างโปร่งใส มีประสิทธิภาพ สามารถตรวจสอบได้

6. การประเมินผลและการปรับปรุงการดำเนินงานกิจกรรม ควรต้องมีการประเมินผลการดำเนินงานของกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ ควรมีการปรับปรุงและพัฒนาแนวทางการดำเนินงานให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ด้วยการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากทุกฝ่าย

การพัฒนาและเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างสำนักปฏิบัติธรรมวัดทั้งสอง ควรต้องประกอบด้วยกิจกรรมดังนี้

1. การศึกษาและแลกเปลี่ยนความรู้ ประกอบด้วย 1.1) ศึกษาหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา และแนวทางการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของแต่ละสำนักอย่างถูกต้อง 1.2) การแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานระหว่างกัน และ 1.3) การจัดสัมมนาวิชาการ การอบรมการปฏิบัติธรรม และบรรยายธรรม เพื่อเผยแพร่ความรู้และประสบการณ์

2. การพัฒนาหลักสูตรการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ประกอบด้วย 2.1) ร่วมกันพัฒนาหลักสูตรการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานที่เหมาะสมกับผู้ปฏิบัติธรรมในแต่ละระดับ 2.2) จัดอบรมและพัฒนาครูสอนการปฏิบัติกรรมฐาน และ 2.3) เผยแพร่หลักสูตรการปฏิบัติกรรมฐานผ่านช่องทางต่าง ๆ

3. การอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรม ประกอบด้วย 3.1) ร่วมกันอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา 3.2) จัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม เพื่อเผยแพร่และสืบทอดวัฒนธรรม และ 3.3) สนับสนุนการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา

4. การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ ประกอบด้วย 4.1) การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรต่าง ๆ 4.2) การขอรับการสนับสนุนและความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ และ 4.3) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรทางพระพุทธศาสนาอื่น ๆ

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อประเมินศักยภาพเครือข่ายระหว่างสำนักปฏิบัติธรรมวัดไร่เปิง (ตโปทาราม) และสำนักปฏิบัติธรรมวัดพระธาตุจอมคำ ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพเครือข่ายระหว่างสำนักปฏิบัติธรรมวัดไร่เปิง (ตโปทาราม) จังหวัดเชียงใหม่ และสำนักปฏิบัติธรรมวัดพระธาตุจอมคำ เมืองเชียงตุง รัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์ โดยสามารถประเมินโดยการด้วยการวิเคราะห์จุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) โอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threat) หรือ SWOT Analysis ของทั้งสองสำนัก เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเครือข่ายที่เข้มแข็งและยั่งยืน กรณีของวัดไร่เปิง สามารถวิเคราะห์และสรุปหลักการของ SWOT Analysis ตามประเด็น คือ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและปัญหาหรืออุปสรรค ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงการวิเคราะห์วัดรำเปิง (ตโปทาราม) จังหวัดเชียงใหม่ ตามหลัก SWOT Analysis

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
<ol style="list-style-type: none"> 1. เป็นศูนย์กลางของการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานที่มีชื่อเสียงและพระวิปัสสนาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถ 2. เป็นแหล่งรวบรวมพระไตรปิฎกฉบับล้านนาและฉบับภาษาต่าง ๆ มากที่สุดแห่งหนึ่งของโลก 3. โบราณสถานของวัดได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานแห่งชาติ แสดงถึงความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม 4. ที่ตั้งของวัดอยู่ในทำเลเงียบสงบ เหมาะแก่การปฏิบัติธรรมและใกล้สถานที่สำคัญในเชียงใหม่ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ข้อจำกัดด้านการบริหารจัดการวัดให้ทันต่อยุคสมัย โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 2. การดูแลรักษาโบราณสถานต้องใช้งบประมาณและความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง
โอกาส (Opportunities)	ปัญหาอุปสรรค (Threats)
<ol style="list-style-type: none"> 1. ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงปฏิบัติธรรม ดึงดูดนักท่องเที่ยวไทยและต่างชาติที่สนใจปฏิบัติธรรม 2. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านสื่อออนไลน์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ เข้าถึงคนรุ่นใหม่และผู้คนทั่วโลก 3. ความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา และการพัฒนาวัด 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม อาจส่งผลต่อความสนใจในการปฏิบัติธรรมของคนรุ่นใหม่ 2. การแข่งขันกับสำนักปฏิบัติธรรมอื่น ๆ ที่มีจำนวนมากขึ้น 3. การรักษาความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์โบราณสถานกับการพัฒนา

จากตารางนี้ แสดงให้เห็นว่า วัดรำเปิง (ตโปทาราม) มีจุดแข็งหลายอย่าง เช่น การที่วัดเป็นศูนย์กลางของการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในภาคเหนือ การเป็นแหล่งรวบรวมพระไตรปิฎก การได้รับขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานแห่งชาติ เป็นต้น ขณะที่วัดก็มีจุดซึ่งเป็นปัจจัยทางลบอันเนื่องมาจากบริหารจัดการ เช่น ข้อจำกัดด้านใช้เทคโนโลยี การดูแลรักษา ขณะเดียวกันก็มีจุดอ่อนหรือจุดที่ต้องพัฒนาอยู่หลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นข้อจำกัดในการบริหารจัดการด้านเทคโนโลยีให้ทันสมัยต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และการดูแลรักษาโบราณสถานต่าง ๆ ภายในวัดที่ต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก แต่ก็มีโอกาสที่ในการพัฒนาส่งเสริมวัดให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงปฏิบัติธรรม สำหรับนักท่องเที่ยวไทยและต่างชาติ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านสื่อออนไลน์ และความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาและการพัฒนาวัด แต่ก็ต้องเผชิญกับปัญหาหรืออุปสรรคที่ทำนาย เช่น ความสนใจต่อการปฏิบัติธรรมของคนรุ่นใหม่

การแข่งขันกับสำนักปฏิบัติธรรมอื่น และการรักษาความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์โบราณสถานกับการพัฒนาเป็นต้น

ตารางที่ 2 แสดงการวิเคราะห์วัดพระธาตุจอมคำ เมืองเชียงตุง รัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์ ตามหลักการของ SWOT analysis

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
<ol style="list-style-type: none"> 1. ความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม วัดมีประวัติความเป็นมายาวนาน สร้างในสมัยพญาเจ็ดพันตู มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ 2. ความศักดิ์สิทธิ์ของพระธาตุจอมคำ ประดิษฐานพระเกศาธาตุของพระพุทธเจ้า เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของพุทธศาสนิกชน 3. สถาปัตยกรรมงดงาม เด่นด้วยเจดีย์สีทอง และวิหารศิลปะล้านนา 4. เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวเชียงตุง เป็นที่ประกอบพิธีกรรมและงานบุญต่าง ๆ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การบูรณะและดูแลรักษา วัดเก่าแก่ ต้องบูรณะและดูแลต่อเนื่อง ใช้งบประมาณจำนวนมาก 2. การเข้าถึงไม่สะดวก การเดินทางไปเชียงตุงอาจไม่สะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวบางกลุ่ม 3. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม อาจกระทบความศรัทธาและความผูกพันของคนรุ่นใหม่ที่มีต่อวัด
โอกาส (Opportunities)	ปัญหา/อุปสรรค (Threats)
<ol style="list-style-type: none"> 1. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและศาสนา มีศักยภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม ดึงดูดนักท่องเที่ยวทั่วโลก 2. การส่งเสริมความร่วมมือทางวัฒนธรรม เป็นศูนย์กลางความร่วมมือทางวัฒนธรรมในภูมิภาค 3. การศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นศูนย์กลางการศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่คนรุ่นใหม่และผู้สนใจทั่วไป 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ปัญหาด้านการเมืองและเศรษฐกิจ สถานการณ์ในเมียนมาร์ยังไม่ปกติ กระทบต่อการพัฒนาและดูแลรักษาวัด 2. ปัญหาด้านการอนุรักษ์ โบราณสถานและโบราณวัตถุ เสี่ยงต่อความเสียหายจากสภาพอากาศและปัจจัยอื่น ๆ 3. ปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางสภาพแวดล้อม ผลกระทบจากสิ่งแวดล้อมอาจส่งผลต่อวัดและบริเวณโดยรอบ

จากตารางนี้ แสดงให้เห็นว่า วัดพระธาตุจอมคำมีจุดแข็งหรือจุดดีหลายอย่าง เช่น ความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของวัดที่มีความเป็นมาอย่างยาวนาน ความศักดิ์สิทธิ์ของพระธาตุจอมคำ สถาปัตยกรรมอันสวยงามของพระธาตุจอมคำ ความเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวเชียงตุง แต่วัดก็มีจุดอ่อนหรือจุดที่ต้องพัฒนาหลายอย่าง เช่น การดูแลรักษาต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก การเข้าถึงค่อนข้างลำบาก การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม กระทบต่อความศรัทธาและความผูกพันกับวัดของคนรุ่นใหม่ ขณะที่โอกาสการพัฒนามีหลายประการ เช่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวทั่วโลก การส่งเสริมความร่วมมือทางวัฒนธรรม การเป็นศูนย์กลางการศึกษาและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และมีปัญหา

หรืออุปสรรคหลายอย่าง เช่น ปัญหาด้านเศรษฐกิจและการเมือง ปัญหาด้านการอนุรักษ์โบราณและโบราณวัตถุ ปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางสภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อวัดและบริเวณโดยรอบของวัด

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ คือ แนวทางการพัฒนาเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างสำนักปฏิบัติธรรมทั้งสองแห่ง ดังนี้

Figure 1: Development and Networking Approach for Meditation Centers-Wat Ram Poeng Chiang Mai Province, and Wat Phrathat Jomkham, Kengtung, Shan State, Myanmar

จากแผนภาพที่ 1 ได้แสดงให้เห็นถึงขั้นตอนของการพัฒนาและเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างสำนักปฏิบัติธรรมทั้งสองอย่างชัดเจน 6 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การจัดตั้งคณะกรรมการร่วม ควรมีแต่งตั้งคณะกรรมการจากทั้งสองสำนัก ประกอบด้วยพระสงฆ์ ผู้บริหาร และผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ และต้องกำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการ วางแผนและกำหนดแนวทางการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน 2) การแลกเปลี่ยนบุคลากร ควรมีการจัดโครงการแลกเปลี่ยนบุคลากรด้านวิปัสสนากรรมฐาน คือพระวิปัสสนาจารย์ เพื่อศึกษาเรียนรู้และปฏิบัติธรรมร่วมกัน 3) การจัดกิจกรรมร่วมกัน ควรมีจัดกิจกรรมการปฏิบัติธรรมร่วมกัน เช่น การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานประจำปี การบรรยายธรรม การสัมมนาวิชาการ การเผยแพร่หลักพุทธธรรม การจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมร่วมกัน 4) การสร้างเครือข่ายออนไลน์ ควรมีการสร้างเว็บไซต์และสื่อสังคมออนไลน์เป็นเครือข่ายร่วมกัน เพื่อเป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสารและเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาและการปฏิบัติธรรม ด้วยการจัดทำเนื้อหาสาระที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้การเผยแพร่พระพุทธศาสนาผ่านระบบออนไลน์ 5) การระดมทุน ควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อระดมทุน เพื่อสนับสนุนโครงการต่าง ๆ การขอรับการอุปถัมภ์การสนับสนุนด้านงบประมาณจากภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนทั่วไป และการบริหารจัดการด้านการเงินอย่างโปร่งใส มีประสิทธิภาพ สามารถตรวจสอบได้ และ 6) การประเมินผลและการปรับปรุงการดำเนินกิจกรรม ควรมีการประเมินผลการดำเนินงานของกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ ควรมีการปรับปรุงและพัฒนาแนวทางการดำเนินงานให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ด้วยการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากทุกฝ่าย

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า เครือข่ายของสำนักปฏิบัติธรรมวัดรำเปิง (ตโปทาราม) จังหวัดเชียงใหม่ และสำนักปฏิบัติธรรมวัดพระธาตุจอมคำ เมืองเชียงตุง รัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์ เป็นเครือข่ายระหว่างสำนักปฏิบัติธรรมที่มีความร่วมมือกันด้านวิชาการ การปฏิบัติธรรม สังคม และวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 เป็นต้นมา ทำให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การช่วยเหลือ การเยี่ยมเยียนระหว่างกันอยู่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีส่วนทำให้การเครือข่ายส่งผลดีต่อการเที่ยวทางวัฒนธรรมด้วย ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะว่า ทั้งสองวัดมีการทำความตกลงร่วมกันในการปฏิบัติธรรม การร่วมมือกันจัดกิจกรรมด้านศาสนาและวัฒนธรรมมาอย่างต่อเนื่อง ทำให้เครือข่ายมีความเข้มแข็ง มั่นคง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phramaha Suthit Apakaro (Ob-oon) et al. (2013) เรื่อง “การพัฒนาแบบและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย” ที่พบว่า รูปแบบ กิจกรรม อัตลักษณ์ และกระบวนการจัดการท่องเที่ยวของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวมีความคล้ายคลึงกันใน 5 รูปแบบ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phramaha Pricha Khemanando (Lao Thaweekoon) (2018) เรื่อง “การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ที่พบว่า การพัฒนาแบบการบริหารเครือข่าย ต้องจัดการประชุมพูดคุยปรึกษาหารือร่วมกันของทุกภาคส่วนเพื่อวางแผนร่วมกันการบริหารจัดการ 5 ด้าน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phrakhru Prachotthammarak (Jaroon Thanissaro), Phra Pariyattivaropakan, and Ngamprakhon (2017) เรื่อง “กลยุทธ์ส่งเสริมการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม กรุงเทพมหานคร” ที่พบว่า การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติต้องประกอบด้วยกลยุทธ์ที่สำคัญถึง 5 กลยุทธ์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phra Daonuea Butsitha (2014) เรื่อง “การสร้างเครือข่ายและการจัดการเครือข่ายในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของชุมชนบ้านพบธรรมนำสุข อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย” ที่พบว่า รูปแบบเครือข่ายของชุมชนบ้านพบธรรมนำสุข มี 2 รูปแบบ คือ เครือข่ายระดับชุมชน/เครือข่ายเชิงพื้นที่ และเครือข่ายระดับบุคคล และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phra Monthat Yanunboonsiri, Siritharungsri, and Boonprasert (2022) เรื่อง

“ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด” ที่พบว่า ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด มี 5 ยุทธศาสตร์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phra Sitthichat Supajaro (2021) เรื่อง “วิธีการสอนวิปัสสนาภาวนาของสำนักปฏิบัติธรรมวัดไร่เปิง (ตโปทาราม) อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่” ที่พบว่า หลักการและวิธีการปฏิบัติของวัดไร่เปิงมีความสอดคล้องกับหลักการที่ปฏิบัติที่ปรากฏในมหาสติปัฏฐานสูตร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chaiyawongsa et al. (2019) เรื่อง “แนวทางการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 วัดพระธาตุศรีจอมทองวรวิหาร ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่” ที่พบว่า ขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานมี 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนการฝึก 2) ขั้นตอนการเข้าอธิษฐาน และ 3) ขั้นตอนการทวนญาณ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bunchaya (2016) เรื่อง “การปฏิบัติและการสอบอารมณ์กรรมฐานตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทในประเทศเมียนมาร์” ที่พบว่า การปฏิบัติและแนวทางการสอบอารมณ์กรรมฐานในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท เป็นไปตามหลักสติปัฏฐาน 4 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chutrakul, Laphing, and Phrakhru Samuh Thanachote Jirathammo (2020) เรื่อง “แนวทางส่งเสริมการปฏิบัติธรรมของชาวต่างชาติที่วัดไร่เปิง (ตโปทาราม) ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่” ที่พบว่า วัดไร่เปิงใช้รูปแบบในการสอนการปฏิบัติธรรมตามหลักสติปัฏฐาน 4 มีหุ่นช่วยในการสอนและใช้ภาษาอังกฤษเป็นหลัก ไม่นุญาตให้ผู้ปฏิบัติธรรมพูดคุยกันมุ่งเน้นการสอนปฏิบัติด้วยตนเองเป็นหลัก

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ความเชื่อมโยงของสองสำนักนี้เป็นการพัฒนาผ่านรูปแบบของกิจกรรมร่วมกันที่มีอยู่แล้ว เช่น การทำข้อตกลงร่วมกัน หรือการทำ MOU ระหว่างสำนักปฏิบัติธรรม การอบรมพระวิปัสสนาจารย์ การจัดอบรมปฏิบัติธรรมกรรมฐาน การเยี่ยมเยียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน การสงเคราะห์ช่วยเหลือกันด้านต่าง ๆ ที่อาจจะมีความจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือ ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะว่า มีพระภิกษุสามเณรเคยมาศึกษาเรียนรู้แนวทางการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานจากวัดไร่เปิง เมื่อท่านเหล่านั้นเดินทางกลับที่วัดพระธาตุจอมคำ และวัดอื่น ๆ ในเชียงใหม่ จึงจัดกิจกรรมการปฏิบัติธรรมและเชิญพระวิปัสสนาจารย์จากวัดไร่เปิงไปให้อบรมความรู้ด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phrapalad Prasit Bhatrajitto (Srisawang), Yodmalee, and Kamjonmenukul (2017) เรื่อง “การพัฒนาการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาของสำนักปฏิบัติธรรมเพื่อเพิ่มพูนคุณธรรม จริยธรรมของชุมชนในภาคอีสาน” ที่พบว่า การพัฒนาเครือข่ายการจัดการศึกษาของสำนักปฏิบัติธรรม จะต้องพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสม มีพระวิปัสสนาจารย์ที่รอบรู้และเชี่ยวชาญในการสอน ส่งเสริมสนับสนุนด้านงบประมาณ มีการปรับปรุงอาคารให้สะอาด วัสดุอุปกรณ์ครบ และติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องทั้งก่อนและหลังปฏิบัติธรรม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kwannak (2016) เรื่อง “บทบาทการทำงานเป็นเครือข่ายของพระสงฆ์นักพัฒนาในจังหวัดเชียงใหม่” ที่พบว่า พัฒนาการของเครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนาในจังหวัดเชียงใหม่ เครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนามีพัฒนาการการทำงานของเครือข่าย 4 ระยะ และสอดคล้องกับการวิจัยของ Saksirisamphan, Suyaprom, and Praneet (2013) เรื่อง “พุทธวิธีบริหารของสำนักปฏิบัติธรรม” ที่พบว่า การพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมโดยคณะสงฆ์ มีการพัฒนาบุคลากร สถานที่ สื่อ และหลักสูตร ส่วนรูปแบบในการพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมโดยคฤหัสถ์เป็นการพัฒนา 6 ด้าน ได้แก่ พัฒนาโครงสร้างในการบริหาร บุคลากร สื่อ ร่างกายและจิตใจ หลักสูตร และสถานที่ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phramaha Duangthip Pariyattithari (Boonsri) (2014) เรื่อง “การพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมไทในเชียงใหม่ รัฐฉาน สาธารณรัฐสหภาพเมียนมาร์” ที่พบว่า สภาพลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมไทในเชียงใหม่เป็นสังคมเกษตรกรรมกึ่งสังคมยังชีพ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและมีการค้าขายเล็ก ๆ น้อย ๆ ประชาชนส่วนใหญ่ดำรงชีพด้วยความพอเพียง มีวัฒนธรรมการกินอยู่อย่างเรียบง่าย ทำให้ชาวไทในเชียงใหม่สามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันด้วยการพึ่งพาอาศัยกันและกัน อยู่ร่วมกัน

เป็นครอบครัวใหญ่อย่างอบอุ่นและมีความสุข เพราะชาวไตในเชียงใหม่มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา เครื่องคิดในวัฒนธรรมประเพณีที่งดงาม

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ศักยภาพเครือข่ายระหว่างวัดวัดไร่เปิง (ตโปทาราม) จังหวัดเชียงใหม่ และวัดพระธาตุจอมคำ เมืองตุง เป็นเครือข่ายที่มีความเข้มแข็ง ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะว่า มีการร่วมมือกันอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านวิชาการ การปฏิบัติธรรม สังคมและวัฒนธรรม ทั้งสองแห่งมีจุดแข็งที่แตกต่างกัน คือ วัดไร่เปิง เป็นวัดที่ศูนย์กลางการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานและแหล่งรวบรวมพระไตรปิฎกแห่งล้านนาไทย ส่วนวัดพระธาตุจอมคำ เมืองเชียงใหม่ ราชอาณาจักรเมียนมาร์ เป็นวัดที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และศาสนาของเมืองเชียงใหม่ มีความสำคัญในฐานะเป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวพุทธในเมืองเชียงใหม่ และเป็นสถานที่ดึงดูดใจที่สำคัญของนักท่องเที่ยวในเมืองแห่งนี้การประเมินศักยภาพเครือข่ายระหว่างสำนักปฏิบัติธรรมวัดไร่เปิง (ตโปทาราม) และสำนักปฏิบัติธรรมวัดพระธาตุจอมคำ ขึ้นอยู่กับคุณภาพและประสิทธิภาพการสอนกรรมฐานของพระวิปัสสนาจารย์ทั้งสองแห่งว่ามีกระบวนการอย่างไรและได้ผลมากน้อยเพียงใด สอดคล้องกับการงานวิจัยของ Pornnapadon (2021) เรื่อง “การสอนและการสอบอารมณ์กรรมฐานการปฏิบัติสุทธวิปัสสนาตามหลักบันได 7 ขั้น ของพระภิกษุญาณพิศาลเมธี วิ.” ที่พบว่า การเจริญสุทธวิปัสสนาตามหลักบันได 7 ขั้น เป็นหลักสูตรที่ใช้ในการสอนปฏิบัติวิปัสสนาภิกษุญาณ โดยได้นำเอาแนวทางปฏิบัติสุทธวิปัสสนาแนวพองยุบมาจัดแบ่งลำดับเป็นการเจริญวิปัสสนา 7 ขั้นตอน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phra Pian Simtama, Boonpu, and Ngamprakhon (2018) เรื่อง “การพัฒนาตัวชี้วัดการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมสายพอง-ยุบในสังคมไทย” ที่พบว่า มีตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประกอบด้วย ด้านพระวิทยากร ด้านสถานที่ ด้านการประชาสัมพันธ์ และด้านเครือข่ายองค์กร และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phra Thawat Chai Sakonwipas and Kumkrong (2023) เรื่อง “การเจริญกัมมัฏฐานแบบสมถปฏิบัติพังคมนัย” ที่พบว่า การเจริญกัมมัฏฐานแบบสมถปฏิบัติพังคมนัย คือ การเจริญวิปัสสนาโดยเจริญสมถะนำหน้า เริ่มจากการใช้ฌานทำให้เกิดขึ้นเป็นบาทฐานแล้วจึงยกจิตขึ้นสู่การปฏิบัติวิปัสสนา ด้วยการพิจารณาอุปมาตามความเป็นจริง

สรุป

จากผลการวิจัย สามารถสรุปได้ว่า เครือข่ายของสำนักปฏิบัติธรรมวัดไร่เปิง (ตโปทาราม) ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ และสำนักปฏิบัติธรรมวัดพระธาตุจอมคำ เมืองเชียงใหม่ ราชอาณาจักรเมียนมาร์ เป็นเครือข่ายที่เกิดขึ้นจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยอาศัยการปฏิบัติธรรมร่วมกัน การเยี่ยมเยียนกัน การมีกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่องทำให้เกิดเป็นเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมขึ้น ขณะที่แต่ละวัดก็มีเครือข่ายภายในวัด เครือข่ายภายนอกวัด และมีกิจกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงเครือข่ายอยู่แล้ว เช่น การมีกิจกรรมการปฏิบัติธรรมประจำในแต่ละเดือน การมีความกิจกรรมร่วมกันกับหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ ดังนั้น การมีเครือข่ายระหว่างสำนักปฏิบัติธรรมระหว่างวัดทั้งสอง จึงเป็นเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายภายในวัด เครือข่ายภายนอกวัด และเครือข่ายระหว่างกัน การพัฒนาเครือข่ายของสำนักปฏิบัติธรรมวัดไร่เปิง (ตโปทาราม) และสำนักปฏิบัติธรรมวัดพระธาตุจอมคำ เป็นการพัฒนาผ่านรูปแบบของกิจกรรมร่วมกันที่มีอยู่แล้ว เช่น การทำข้อตกลงร่วมกัน หรือการทำ MOU ระหว่างสำนักปฏิบัติธรรม การอบรมพระวิปัสสนาจารย์ การจัดอบรมปฏิบัติธรรมกรรมฐาน การเยี่ยมเยียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน การสงเคราะห์ช่วยเหลือกัน ด้านต่าง ๆ ที่อาจจะมีมีความจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือโดยเฉพาะเมื่อแต่ละวัดจัดกิจกรรม หรือเมื่อเกิดปัญหา ความต้องการ ความจำเป็นขึ้น เพราะแต่ละวัดมีจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัญหาอุปสรรคที่แตกต่างกัน ศักยภาพของเครือข่ายระหว่างวัดวัดไร่เปิง (ตโปทาราม) จังหวัดเชียงใหม่ และวัดพระธาตุจอมคำ เมืองตุง

เป็นเครือข่ายที่มีความเข้มแข็ง เพราะมีการร่วมมือกันอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านวิชาการ การปฏิบัติธรรม สังคม และวัฒนธรรม ทั้งสองแห่งมีจุดแข็งที่แตกต่างกัน คือ วัดร่ำเปิง เป็นวัดที่ศูนย์กลางการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานและแหล่งรวบรวมพระไตรปิฎกแห่งล้านนาไทย ส่วนวัดพระธาตุจอมคำ เมืองเชียงใหม่ รัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์ เป็นวัดที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และศาสนาของเมืองเชียงตุง มีความสำคัญในฐานะเป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นสถานที่ประกอบกิจกรรม เป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชนเมืองเชียงตุง และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของเมืองตลอดไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ข้อเสนอจากการวิจัยและข้อเสนอสำหรับการศึกษาในการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 เครือข่ายของสำนักปฏิบัติธรรมทั้งสองเป็นเครือข่ายระหว่างสำนักปฏิบัติธรรมที่มีความร่วมกันด้านวิชาการ การปฏิบัติธรรม สังคม และวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การช่วยเหลือ การเยี่ยมเยียนระหว่างกันอยู่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีส่วนทำให้การเครือข่ายส่งผลดีต่อการเที่ยวทางวัฒนธรรมด้วย ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้ ในทางวิชาการได้ ควรต้องนำไปใช้ในการจัดการเรียน การสอน การอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียน เพราะรายวิชาเหล่านี้ มีคำอธิบายรายวิชาบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับศาสนา สังคม และวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว นอกจากนี้ ยังสามารถใช้องค์ความรู้ที่ได้รับจากงานวิจัยไปใช้เป็นองค์ประกอบสำหรับการอบรม การบรรยาย การจัดโครงการหรือกิจกรรม แก่เด็กและเยาวชนในพื้นที่ได้ และใช้เป็นองค์ความรู้เพื่อกระตุ้นส่งเสริมการเรียนรู้แก่คนในสังคม ด้วยการสังเคราะห์เป็นรายงานการวิจัยเป็นบทความวิจัยหรือบทความวิชาการ เพื่อเผยแพร่ในวารสารวิชาการระดับชาติหรือนานาชาติ

1.2 การพัฒนาผ่านรูปแบบของกิจกรรมร่วมกันที่มีอยู่แล้ว เช่น การทำข้อตกลงร่วมกัน หรือการทำ MOU ระหว่างสำนักปฏิบัติธรรม การอบรมพระวิปัสสนาจารย์ การจัดอบรมปฏิบัติธรรมกรรมฐาน การเยี่ยมเยียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน การสังเคราะห์ช่วยเหลือกันด้านต่าง ๆ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรต้องนำไปใช้ในการดำเนิน ด้วยการนำไปใช้เป็นแนวทางกำหนดเป็นต้นแบบของการสร้างเครือข่ายระหว่างสำนักปฏิบัติธรรมต่าง ๆ ทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ

1.3 ศักยภาพเครือข่ายระหว่างวัดวัดร่ำเปิง (ตโปทาราม) จังหวัดเชียงใหม่ และวัดพระธาตุจอมคำ เมืองตุง เป็นเครือข่ายที่มีความเข้มแข็งเพราะมีการร่วมมือกันอย่างต่อเนื่องทั้งในด้านวิชาการ การปฏิบัติธรรม สังคม และวัฒนธรรม ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรต้องนำไปใช้ดำเนินการด้านการส่งเสริมด้านศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ต่าง ๆ เช่นการจัดกิจกรรมการปฏิบัติธรรมสามัคคีระหว่างประเทศ การท่องเที่ยวเชิงศาสนาวัฒนธรรม เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

2.1 แนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมตามแนวทางมหาสติปัฏฐาน 4 ในประเทศไทยและเมียนมาร์

2.2 การพัฒนารูปแบบสำนักปฏิบัติธรรมตามแนวมหาสติปัฏฐานสูตรในประเทศไทยและประเทศเมียนมาร์

2.3 นวัตกรรมการสื่อสารองค์ความรู้ในมหาสติปัญญาสูตรสำหรับคนยุคใหม่ การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ควรเป็นการศึกษาวิจัยพัฒนานวัตกรรมที่เหมาะสมสำหรับคนยุคใหม่ เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) การสื่อสารด้วยรูปแบบสมัยใหม่ เพื่อสร้างเทคโนโลยีที่สามารถจำลองสภาพแวดล้อมเสมือนจริง

References

- Bunchaya, V. (2016). *The Practice and Examination of Kammatthāna Emotions According to Theravada Buddhism in Myanmar*. (Research Report). Ayutthaya: Buddhist Research Institute of MCU.
- Chaiyawongsa, N. et al. (2019). Guidelines for Vipassanā Kammatthāna Practice Based on the Four Foundations of Mindfulness at Wat Phra That Si Chom Thong Worawihan, Ban Luang Subdistrict, Chom Thong District, Chiang Mai Province. *Journal of Buddhist Studies*, 10(2), 414-428.
- Chutrakul, A., Laphing, U., & Phrakhu Samuh Thanachote Jirathammo. (2020). Guidelines for Promoting Dhamma Practice for Foreigners at Wat Rampoeng (Tapotharam), Suthep Subdistrict, Mueang District, Chiang Mai Province. *Journal of Buddhist Studies*, 11(2), 514-523.
- Kwannak, K. (2016). *The Networking Role of Development Monks in Chiang Mai Province*. (Master's Thesis). Thammasat University. Bangkok.
- Phra Bhavanadhammabhirach Vi. (2022). *A Manual for Vipassanā Kammatthāna Practice Based on the Four Foundations of Mindfulness*. Chiang Mai: Changphueak Printing Ltd.
- Phra Daonuea Butsitha. (2014). *Network Building and Network Management in the Propagation of Buddhism by the Ban Phop Tham Nam Suk Community, Thung Saliang District, Sukhothai Province*. (Master's Thesis). National Institute of Development Administration. Bangkok.
- Phrakhu Prachotthammarak (Jaroon Thanissaro), Phra Pariyattiaropakan, & Sin Ngamprakhon. (2017). Strategies for Promoting the Management of Meditation Centers in Bangkok. *Journal of Graduate Studies Suan Sunandha Rajabhat University*, 10(1), 87-97.
- Phra Monthat Yanunboonsiri, Siritharungsri, P. & Boonprasert, U. (2022). The Strategic Administration of Provincial Meditation Centers. *Journal of Peace Studies Review*, 10(6), 2384-2396.
- Phrapalad Prasit Bhatrajitto (Srisawang), Yodmalee, B. & Kamjonmenukul, P. (2017). The Development of Educational Network Building of Meditation Centers to Enhance Morality and Ethics of Communities in the Northeast. *International Journal of the Faculty of Humanities and Social Sciences Khon Kaen University*, 7(1), 27-48.
- Phra Pian Simtama, Boonpu, S., & Ngamprakhon, S. (2018). The Development of Management Indicators for the Phra Phong-Yup Practice Centers in Thai Society. *Journal of Education*, 29(3), 141-161.

- Phra Sitthichat Supājāro. (2021). The Teaching Methods of Vipassanā Meditation at Wat Rampoeng (Tapotharam) Meditation Center, Mueang District, Chiang Mai Province. *MCU Pali Studies Buddhaghosa Review Journal*, 7(2), 109-118.
- Phra Thawat Chai Sakonwipas, & Kumkrong, V. (2023). Samathapappangkhomanai Meditation Development. *Journal of Educational Management Innovation and Research*, 5(5), 1077-1084.
- Phramaha Duangthip Pariyattithari (Boonsri). (2014). *The Social and Cultural Development of the Tai in Kengtung, Shan State, Republic of the Union of Myanmar*. (Master's Thesis). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- Phramaha Pricha Khemanando (Lao Thaweekoon). (2018). *The Network Administration of Meditation Centers in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province*. (Doctoral Dissertation). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- Phramaha Suthit Apākaro (Ob-oon) et al. (2013). *The Development of Models and Processes for the Management of Buddhist Tourism in Thailand*. (Research Report). Bangkok: National Research Council of Thailand (NRCT) and Thailand Science Research and Innovation (TSRI) Fund.
- Pornnapadon, P. (2021). Teaching and Examining the Emotions of Pure Vipassanā Meditation Practitioners According to the Seven Levels of Phra Bhavanaphisanmethi Vi's Ladder. *Journal of MCU Pali Studies Buddhaghosānusorn*, 7(2), 152-164.
- Saksirisamphan, N., Suyaprom, S., & Yutthana Praneet. (2013). *Buddhist Administrative Methods of Meditation Centers*. (Doctoral Dissertation). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- The History of Wat Rampoeng (Tapotharam). (n.d.). *This Book Was Published by Miss Yaowalak Thephasadin Na Ayutthaya to Dedicate Merit to Her Mother, Mrs. Sunee Thephasadin Na Ayutthaya*. Chiang Mai: Changphueak Graphic.